

# Ἀπὸ τὴν μίνησιν τῶν Ἰδεῶν

## ΤΑ ΕΚΑΤΟΠΕΝΗΝΤΑΧΡΟΝΑ ΤΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ ΜΑΣ ΚΑΙ Ο ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Τοῦ κ. ΑΝΔΡΕΑ Γ. ΛΑΙΜΟΥ

Ἡ Ἐκκλησία μας, ἡ Μάννα καὶ Τροφὸς τοῦ Γένους μας καὶ ἡ Πολιτεία μας, ὀρθότατα ἐπρογραμματίσαν γιὰ τὸν ἔθνικὸ φρονηματισμὸ τῶν νεωτέρων, πρὸ παντός, Γενεῶν τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν ὄλου τοῦ ἔτους 1971 ἑορτασμὸν τῶν 150 χρόνων τοῦ ξεσηκωμοῦ τοῦ Γένους κατὰ τὸ 1821 γιὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ δουλικοῦ ζυγοῦ καὶ τὴν ἀπόκτησιν τῆς Ἐθνικῆς μας Ἀνεξαρτησίας καὶ Ἐλευθερίας, τοῦ λυτρωμοῦ τοῦ Γένους μας ἀπὸ τὸν δεσμὸν τῆς Σκλαβιάς.

«Ἑορτὴ ἑορτῶν καὶ πανήγυρις πανηγύρεων» γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες ἡ ἐπέτειος τοῦ 1821. Ὅχι μόνον γιὰτὶ ἡ Ἐπανάστασις ἐκείνη χάρισε τὴ λευτεριά στὸ ἔθνος μας. Ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ ὑψώθηκε μὲ τὰ κατορθώματά της σὲ νέο θαῦμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ποῦ αἰώνια θὰ δείχνῃ στὸν ἄνθρωπον, ὅτι στὸ χέρι του εἶναι νὰ ζῆ δοῦλος ἢ ἐλεύθερος, μιὰ καὶ ὅταν ὑψῶνῃ γιὰ λάβαρον τῆς ζωῆς του τὸ «Λευτεριά ἢ θάνατος» καμμιά δύναμις δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ ἐμπόδιον στὸ σκοπὸ του.

Τεσσάρων αἰῶνων σκλαβιά, τεσσάρων αἰῶνων κατατρομεῖς, ποῦ ἀποσκοποῦν τὸν ἀφελληνισμὸ τῆς Χώρας μας, ὅχι μόνον δὲν ἐξουθένωσαν τὴν Ἑλληνικὴ Ψυχὴ, ἀλλὰ τὴν ἀτσάλωσαν πῶς πολὺ: Τὴ γιγάντωσαν καὶ ξέσπασε στὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἡ ὁποία μὲ τοὺς Κανάρηδες καὶ τοὺς Μιαοῦλῆδες γέμισε τὴς θάλασσές μας μὲ νέες Σαλαμίνας, καὶ μὲ τοὺς Κολοκοτρώνηδες καὶ τοὺς Καραϊσκάκηδες, τοὺς Διάκους καὶ τοὺς Παπαφλέσσηδες ἔστησε παντοῦ στὴ στεριά μας καινούργιους Μαραθῶνες καὶ Θερμοπύλες, ποῦ καταύγασε μὲ τὸ φῶς τῆς αὐτοθυσίας ὁ δαυλὸς τοῦ Καψάλη ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν «Ἐλεύθερων Πολιορκημένων».

Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία, ὅτι τὴς περισσότερες ἀπὸ τὴς δυνάμεις αὐτῆς ἡ Ἑλληνικὴ Ψυχὴ τὴς ἔφερεν μαζί της, σὰν κληρονομιά τῆς ἱστορίας της. Ὅμως πῶς τὴς διατήρησε καὶ τὴς ἀνέθρεψε, γιγαντώνοντάς της μάλιστα, κάτω ἀπὸ τέτοιες συνθήκας σκλαβιάς ἐπὶ τετρακόσια χρόνια; Νὰ τί ἄλλο καταπληκτικὸ παρουσιάζεται στὸν ἐρευνητὴ τοῦ νεοελληνικοῦ αὐτοῦ θαύματος, ποῦ λέγεται Ἐπανάστασις τοῦ 1821.

Ἄν τὸ ἐρώτημα ὑποβληθῇ στοὺς σύγχρονους Ἕλληνες, νομίζω, ὅτι μονότομη θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀπάντησις, πῶς οἱ δυνάμεις αὐτῆς διατηρήθησαν καὶ γιγαντώθησαν ἐπάνω στὰ βουνά μας, ὅπου οἱ Κλέφτες δημιούργησαν ἀπειρες ἐπίτις λευτεριάς ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς τουρκοκρατίας. Καὶ θὰ εἶναι γενικὴ

ἡ ἀπάντηση, γιατί ἔτσι διαλαμβάνει κι' αὐτὸ τονίζει πὺ πολὺ ἡ ἱστορικὴ μόρφωση πὺ δίνουν τὰ σχολεῖα μας.

Βέβαια, εἶναι σωστό, πὺς κατὰ τὴν τουρκοκρατία στὰ βουνά μας ἡ Κλεφτουριά ἐγκατέστησεν ἄπειρα στάδια ἀθλήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Λεβεντιάς, πὺ δὲν ἀνεχόταν «στοὺς Τούρκους νὰ δουλεύη». Ὅμως, δὲν συνθέτει πλήρη ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα, γιατί ἐξ ἴσου μὲ τὰ βουνά μας ἡ Ἑλληνικὴ Ψυχὴ χρησιμοποιήσῃ καὶ τὴν θάλασσα γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ, πρᾶγμα πὺ δὲν τονίζεται ἐξίσου ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ κουλτούρα μας. Στὴ συμπλήρωση τοῦ κενοῦ αὐτοῦ, πὺ γιὰ μὲνα παρουσιάζεται σὰν ἀδικία πρὸς τὴν θάλασσα, ἀποσκοπεῖ, βασικὰ τὸ ἄρθρο μου τοῦτο, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐφετεινῆς ἐπετείου τῆς Μεγάλῃς μας Ἑπανάστασεως.

Ὅμοια μὲ τὰ βουνά μας — ἂν ὄχι καὶ καλύτερα — προσφέρονταν κατὰ τὴν τουρκοκρατία καὶ οἱ θάλασσές μας γιὰ τὴν διατήρηση καὶ τὴν ἄσκηση τῶν δυνάμεων τῆς Ἑλληνικῆς Ψυχῆς. Γιὰ κι' αὐτὲς ἦταν δύσβατες γιὰ τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι, μὴ διαθέτοντας θαλασσινὴ παράδοση, φοβούνταν τὰ κύματα. Τὴν ὀργανικὴ αὐτὴ ἀδυναμία τοῦ κατακτητοῦ τὴ μεγάλωνε περισσότερο καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ δημιουργήσῃ ναυτικὲς δυνάμεις — πολεμικὲς κι' ἐμπορικὲς — γιὰ νὰ στηρίξῃ τὴν αὐτοκρατορία του στὸν ἐλλαδικὸ χῶρο, πὺ κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴ θάλασσα. Γι' αὐτὸ καὶ γρήγορα ὑποχρεώθηκε νὰ παραχωρήσῃ εἰδικὰ προνόμια σὲ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς τότε ναυτοτόπους μας.

Ἔτσι, τὸ γδοῦπο ἀπὸ τὴν πτώση τῶν τοιχῶν τῆς Βασιλεύουσας, τὰ ὁποῖα ἐπὶ χίλια τόσα χρόνια προστάτευσαν ἀπὸ τοὺς βαρβάρους καὶ τὸ μεσαιωνισμὸ ὅ,τι ὑψηλότερο εἶχε δημιουργήσει ὁ ἐλληνοβυζαντινὸς πολιτισμὸς, δὲν τὸν πῆραν στὰ φτερά τους μόνον οἱ ἄνεμοι, γιὰ νὰ τὸν σκορπίσουν σ' ὅλη τὴ χώρα, καλώντας σὲ συναγεμὸ τὴν ψυχὴ τοῦ Γένους. Φόρτισαν μ' αὐτὸν τοὺς ἀφροῦς τους καὶ τὰ κύματα τοῦ Βοσπόρου καὶ τὸν ἔφεραν στὸ σκλαβωμένο Αἰγαῖο καί, βροντώντας, τὸν μὲ δύναμη στὰ βράχια τῶν ἀκτῶν μας, τὸν μετέτρεψαν σὲ σάλπισμα βουερό, πὺ ἤρῳσε κι' ἀνηχοῦσε τέτοια περίπου λόγια: «Ἑλληνες! Ὁ ἀγροῖκος κατακτητὴς φοβᾶται τὴ θάλασσα. Ταμπουρωθῆτε στὰ κύματά της κι' ἐτοιμάστε στὰ πεδία της τὶς δυνάμεις τῆς λευτεριάς σας!». Ἐξ ἄλλου, ἀπὸ τὰ πανάρχαια χροῖα, ἀπὸ τότε πὺ ὁ Ποσειδῶνας κυβερνοῦσε τὰ κύματα μὲ τὴν τριαινὰ του, ἡ θάλασσα καθορίσθηκε γιὰ Μοῖρα τοῦ ἔθνους μας. Πὺς μπορούσε τώρα, στὶς δύσκολες στιγμές του, νὰ μὴ τὸ προστατέψῃ;

Ἡ Πόλις ἔπεσε καὶ ἡ Ἑλλάδα ὑποδουλώθηκε στοὺς Τούρκους. Ὅμως ὄχι καὶ οἱ Ἕλληνες, ἐνωιοῦσαν τὸ χρέος τῆς κληρονομιάς τους. Αὐτοὶ κράτησαν ἀδούλωτες τὶς ψυχές τους: Οἱ καλλιεργητὲς τῆς σκιάδας γῆς τσάπιζαν καὶ θέριζαν μ' ἀγανακτικὴν ὁρμή, γιὰ, ἔτσι ἐνωιοῦσαν νὰ θεριεύῃ μέσα τους κάθε μέρα καὶ πὺ πολὺ τὸ μῖσος τους γιὰ τὸν κατακτητὴ καὶ ν' ἀνάβῃ ὁ πόθος τους γιὰ λευτεριά. Γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους οἱ χτίστες χτυποῦσαν ἀγανακτικένοι κι' αὐτοὶ τὰ σφουριά τους, οἱ πραγματευτὰδες διαλαλοῦσαν δυνατώτερα τὶς πράματιες τους καὶ οἱ τσομπάνοι φουσοῦσαν ὀρητικώτερα τὶς φλογέρες τους. Ἀκόμα καὶ τὸ σκύψιμο τοῦ κεφαλιοῦ κατὰ τὸ πέρασμα ἀπὸ τὶς χαμηλότερες ἐκκλησιές — τέτοιες τὶς εἶχεν ἐπιβάλλῃ ὁ κατακτητὴς γιὰ νὰ κάμψῃ τὴν Ἑλληνικὴ Ψυχὴ — γινόταν μ' ἀγανάκτηση, πὺ

μέσα στο ναό καθώς το βλέμμα καρφωνόταν ψηλά στον Παντοκράτορα για προσευχή, μετουσιωνόταν σε πίστη προς τον Χριστό και την Πατρίδα, φλογίζοντας τον πόθο για λευτεριά.

“Ολ’ αὐτὰ δημιουργοῦσαν τις προϋποθέσεις για τὸ πύκνωμα τῶν μαχητῶν τῆς κλεφτουριάς στὰ βουνά μας, πού τὸ Εἰκοσιένα τὰ βρῆκε μὲ «κάθε κορφή και φλάμπουρο κάθε κλαρί και κλέφτης».

Στὴ θάλασσα οἱ συνθῆκες ἦταν εὐνοϊκώτερες. “Οχι μόνο γιατί, ὅπως εἶπα και παραπάνω, ὁ κατακτητῆς ἀπὸ τὴ μιὰ φοβοῦνταν τὰ κύματά της κι’ ἀπὸ τὴν ἄλλη πιεζόταν ἀπὸ ζωτικές του ἀνάγκες νὰ δημιουργήσῃ ναυτικές δυνάμεις, πού ἦταν ὑποχρεωμένος ν’ ἀντλήσῃ ἀπὸ τοὺς ραγιαδες. Ἄλλὰ και γιατί στοὺς κατοικημένους χώρους της — νησιά και ἡπειρωτικές ἀκτὲς — ἐνδημῆ ἀπὸ τὰ πανόρχαια χρόνια ἢ ναυτοσύνη, συνθέτοντας βασικά τὸ περιεχόμενο τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων τους, οἱ ὅποιοι, κι’ ὅταν δὲν ὀργώνουν βιοποριστικά τοὺς γαλανοὺς κάμπους τῆς θάλασσας, ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ ἐξοικειώνονται μὲ τὰ κύματά της κι’ ἀθλοῦνται ταχικότητα στις ἀκρογιαλιές της μὲ τὸ κολύμπι και τ’ ἄλλα θαλασσινὰ παιχνίδια.

“Ὅμως τὸ γύμνασμα τοῦ σώματος σημαίνει και ταυτόχρονη ἄσκηση τῆς ψυχῆς. Αὐτὸ τὸ ἤξεραν πολὺ καλά οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας. Γι’ αὐτὸ και στὴν ἐκπαίδευσή τους τὴν πρώτη θέση κατεῖχαν τὰ γυμναστήρια («γυμνάσια»), πού στάθηκαν φυτώρια Μαραθωνομάχων, Θερμοπυλομάχων και Σαλαμινομάχων, μαζί και τῶν οἰκοδόμων τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ὀλυμπίας και τῆς Ἀκροπόλεως.

Στὴ θάλασσα, λοιπόν, οἱ ραγιαδες ἀσκοῦσαν μὲ περισσότερη ἄνεση τὴν κληρονομημένη ἀπὸ τοὺς πρόγονους ναυτοσύνη, πού τὸ περιεχόμενό της τὸ συνθέτουν: Ἔρωτας για τὴ θάλασσα, γιατί μόνο μὲ τὴ μεγάλη ἀγάπη ἀποσπῶνται τὰ μυοτικά της. Ὑψηλὴ ἀγωνιστικότητα, γιατί τὰ κύματα μόνο μὲ ἱκανοὺς ἀγωνιστὲς συμφιλιώνονται. Ἀνάπτυξη στὸ μεγαλύτερο βαθμὸ τῆς ἀλληλεγγύης: και τοῦ ὁμαδικοῦ πνεύματος μεταξὺ τῶν θαλασσαθλητῶν, γιατί τότε μόνο τὸ καράβι περνάει ἀκίδυνα, σὰν τὴ μυθικὴ «Ἀργώ», ὅλες τὶς «Συμπληγάδες Πέτρους» σὲ θάλασσες και ὠκεανούς. Ἀτσάλωμα τῆς πίστεως στὸν ἑαυτό του, γιατί ἡ ἀδιάκοπη πάλη μὲ τὸ κύμα σὲ κάνει ν’ ἀψηφᾷς κι’ αὐτὸν τὸν θάνατο και νὰ ἐτοιμάζεσαι νὰ παλέψῃς κάποτε και μὲ τὸν ἴδιο τὸ Χάρο σὲ κάποιον «μαρμαρένιο ἄλῶνι».

“Ὅταν μιᾶς τέτοιας ναυτοσύνης γίνεσαι κοινωνός, νοιώθεις τὸν ἑαυτό σου ἐτοιμο πάντα ν’ ἀγωνισθῇ για κάποιον ὑψηλὸ ἰδανικό. Προπάντων για τὸ ἰδανικὸ τῆς λευτεριᾶς, γιατί εἶναι και ἰδανικὸ τῆς θάλασσας, ἐκφραζόμενο μὲ τὴν ἀπεραντοσύνη της, πού ἀγκαλιάζει κι’ αὐτὸν τὸν οὐρανό, καθεπτίζοντάς τον μὲ ὄλο τὸ χάος του στὰ γαλανὰ νερά της.

Ἀπὸ τὰ πρώτα χρόνια τῆς τουρκοκρατίας ἢ ἑλληνικὴ ναυτοσύνη, συνεχίζοντας τὴν παράδοσή της, πού ξεκινάει ἀπὸ τοὺς Ἀργοναῦτες και τὸν Ὀδυσσεά, δὲν ἔπαψε οὔτε στιγμή νὰ γυμνᾷσῃ στὰ θαλασσινὰ στάδια τοῦ Αἰγαίου μας τὶς δυνάμεις τῆς Ἐθνικῆς μας Ψυχῆς, πότε μὲ βάρκες, πότε μὲ καΐκια και πότε μὲ πειρατικά καράβια. Και για νὰ πετύχῃ καλύτερα στὸν ἐλευθερωτικὸ σκοπὸ της, προσάρμοξε κατάλληλα στὸ πνευματικὸ ἐποικοδόμημα τοῦ λαοῦ μας τὸ μῦθο τῆς Γοργόνας, δίνοντάς του τὸ ἴλιδοφόρο νόημα, ὅτι ἢ Ἑλλάδα, χάρη στὴν προσω-

ποποιημένη σὲ Μέγα Ἀλέξανδρο ναυτοσύνη τῶν παιδιῶν της, ἔξακολουθεῖ νὰ ζῆ καὶ νὰ βασιλεύῃ.

Κι' ὅταν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος, ὁ κατακτητὴς ὑποκύπτει στὴ ἀδήριτη ἀνάγκη νὰ παραχωρήσῃ περισσότερὴ ἐλευθερία ναυσιπλοΐας στοὺς ραγιαδες θαλασσοαθλητές, τὰ νησιά μας, μὲ πρῶτα τὴν Ὑδρα, τὶς Σπέτσες καὶ τὰ Ψαρά, γίνονται κέντρα ζυμώσεως τῆς Ἐθνικῆς μας λευτεριᾶς καὶ στρατιώπεδα ἐτοιμασίας ἀγωνιστῶν τοῦ 1821.

Δὲν νομίζω πὼς πρέπει νὰ ἀναφερθῶ στὸ τί πρόσφεραν οἱ ναυτότοποί μας κατὰ τὴ μεγάλη μας Ἐπανάσταση, γιατί εἶναι γνωστὸ σ' ὅλους. Τὸ τονίζουν οἱ ἴδιες οἱ προσωπικότητες τῶν μπουρλοτιέρηδων καὶ τῶν ἄλλων ναυμάχων τοῦ Ἐικοσιένα, πὺ ὑψώθησαν σὲ σύμβολα τοῦ Νεοελληνισμοῦ καὶ πὺ τὰ κατορθώματά τους διδάσκονται στὰ σχολεῖα μας, τραγουδιοῦνται ἀπὸ τὸ λαὸ μας, μορφοποιοῦνται σὲ κιλίτη-χνήματα ἀπὸ τοὺς τεχνίτες τοῦ λόγου καὶ τοὺς ἄλλους καλλιτέχνες μας, γιοριάζονται ἀπὸ τοὺς Πανέλληνες.

Ἐεῖνο πὺ θέλω νὰ τονίσω τελε ὄνοντας, εἶναι ὅτι κατὰ τὸ 1821, ὅπως τὶς δυνάμεις τῆς ξηρᾶς τὶς προετοίμασε βασικὰ ἢ κλεφτουριὰ στὰ βουνά μας, ἔτσι καὶ τὶς δυνάμεις τῆς θάλασσας, πὺ ἢ ἐμφάνισή τους στὸ Αἰγαῖο ἀνάγκασε τὸ σουλτανικὸ στόλο νὰ κρυφτῆ στὰ Δαρδανέλλια, τὶς ετοίμασεν ἢ ναυτοσύνη μας, γυμνάζοντάς τες στὶς θάλασσές μας καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς τουρκοκρατίας.

Ἡ ναυτοσύνη μας, ἔκανε τὸ Γάλλο ναύαρχο καὶ συγγραφέα Ζουριέν ντὲ λά Γκροβιέρ νὰ γράψῃ : «Ὅσο γιὰ μένα, θαύμασα πολὺ τοὺς Ἕλληνες ναυτικούς : Γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Πατρίδας τους κατώρθωσαν πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὰ σώματα τῶν ἀρματολῶν καὶ κλεφτῶν. Σὰν ναῦτης, εἶμαι συγκινημένος ἀκόμα ἀπὸ τὰ ἀνδραγαθῆματα τῶν Ἑλλήνων καὶ γράφοντας αὐτὰ τὰ λόγια, ἀφήνω φωνὴ θυμασμοῦ γιὰ τὴν Ἑλλάδα».

Ἡ Ἑλληνικὴ ναυτοσύνη, πὺ ἀπὸ τὰ προϊστορικὰ χρόνια σκεκται ἢ κυριώτερη δύναμη τοῦ Ἐθνους μας καὶ πὺ ἐθνικοὶ λόγοι ἐπιβάλλουν σήμερα νὰ γενικευτῆ σ' ὅλη τὴ Χώρα μας.